
ХИБРИДНИТЕ ЗАПЛАХИ КАТО ЕКЗОГЕНЕН ИКОНОМИЧЕСКИ ШОК

Щерьо Ст. Ножаров, гл. ас. д-р ¹

*Университет за национално и световно стопанство – София,
катедра „Икономикс“*

Резюме: Целта на изследването е да обогати теорията за екзогенните икономически шокове и техните разновидности. По този начин ще могат да се обяснят флуктуации на бизнес цикъла, които в настоящия момент нямат категорично обяснение. Изведен е иконометричен модел в резултат на извършен регресионен анализ. На следващо място се допълва и материята за хибридните заплахи, които все още не са добре изследвани интердисциплинарно. Представен е икономическият поглед върху тях, с цел да бъдат надградени изследванията в областта на сигурността и отбраната.

Ключови думи: хибридни заплахи, бизнес цикъл, икономически растеж, хибридни войни.

JEL: H56, F52, E66, P47, C12.

* * *

Въведение

Началото на XXI век е белязано от икономически, екологични, терористични, технологични, миграционни и други предизвикателства и кризи. Всички те действат като шокове за обществените, политическите и икономическите системи на национално, регионално и глобално ниво. Процесите на интеграция и глобализация доведоха до висока мобилност на хора, стоки, капитали, идеи и информационни потоци. Също така улесниха сблъсъка на отделните култури, религии и националистически убеждения.

Икономическите кризи, като тази от 2008 г., стават все по-трудно предвидими, защото икономическите процеси и кризите вече не биха могли да бъдат обяснени само с вътрешните за икономическата система ендеогенни фактори. В същото време икономическата теория никога не е

¹ E-mail: nozharov@unwe.bg

поставяла граница пред възможните причини за екзогенни шокове. Екологични, технологични, политически – всички те не са изчерпателно идентифицирани и изследвани. Ще бъде ли възможно да се предвиди следващата глобална икономическа криза с това, което е известно до момента за икономическите процеси? Ще може ли да се гарантира непрекъснат икономически растеж и развитие? Всички тези въпроси търсят отговор.

Целта на настоящото изследване е да разгледа хибридните заплахи като възможен екзогенен икономически шок, който деформира нормалните флукутации на бизнес цикъла.

От една страна, в научната литература съществува празнина относно икономическите аспекти на хибридните заплахи, като изключим тероризма. Това би дало нов поглед и би открито потенциален нов фактор на екзогенните икономически шокове. В тази връзка се извежда първата задача на изследването: да подобри възможностите за предвиждане на кризи и управление на бизнес цикъла, както и икономическата теория в тази област.

От друга страна, интердисциплинарните научни изследвания на хибридните войни и атаки не са достатъчно много на брой. Те не дават възможност на развитите икономики и икономиките в преход да се приспособят към едно бъдеще на конфликти с неясен интензитет и противник. Такъв тип конфликти поставят под съмнение сегашните социално-политически системи. В тази връзка се извежда втората задача на изследването: чрез икономически подход да допълни научните познания за предвиждане и управление на хибридни атаки и войни.

Като резултат от изследването се очаква извеждането на иконометричен модел.

Ограничителни условия за изследването са наличието на публични безплатни данни само за България, чрез които да бъде тестван изведеният иконометричен модел.

1. Дефиниции и преглед на научната литература

При извършения литературен анализ не е открита научна публикация, която да анализира хибридните заплахи като фактор на въздействие върху бизнес цикъла, и изобщо научна публикация, която да изследва систематично икономическите аспекти на хибридните войни върху нападнатата държава. За целите на литературния анализ, както и на цялостното изследване, първо ще бъдат въведени някои основни дефиниции.

Дефиницията за хибридни заплахи, която настоящото изследване приема, е извлечена от ключовата публикация на Hoffman (2009):

Хибридните заплахи са съвкупност от уникални комбинаторни заплахи, специално проектирани от противника да се насочат към уязвимостите на нападнатата държава. Инициаторът на хибридните заплахи е държава или група държави, които избират не-конвенционален подход на враждебна атака. Това може да бъде пълна съвкупност от тактики и технологии, които се смесват по иновативни начини според собствената култура, география и цели на нападателите. Част от способите могат да включват децентрализирано планиране, кибератаки, използване на недържавни участници (религиозни, престъпни или сепаратистки групи). Онова, което ги отличава от обикновения тероризъм, е, че всички те са координирани в една единна стратегия, ръководена от единен център, включваща високи технологии и ресурси предоставени на терористите от нападащата държава. Крайната цел не се различава от резултата, който се преследва с конвенционалните войни.

В подкрепа на тази дефиниция могат да бъдат посочени и публикациите на Lerer and Amram-Katz (2011), Reeves and Barnsby (2013), Johnson and MacKay (2015).

Най-близката публикация до тематиката на настоящото изследване е на Guriev and Melnikov (2016). Тя е озаглавена “War, inflation, and social capital” и е единствената, в която при извършване на икономически анализ се споменава терминът „хибридна война“. Целта на цитираната публикация е анализиране на ефектите върху социалния капитал при военен конфликт чрез използването на икономически подход. Разликите с настоящото изследване са няколко. На първо място, фокусът на анализа е върху сочената за активна страна в конфликта, която е нападател, а не върху нападнатата страна. На второ място, въпреки че в публикацията на няколко места се споменава терминът „хибридна война“, то в нея се има предвид крайната фаза на въоръжен конфликт с използване на тежко армейско въоръжение. На трето място, фокусаът на анализа е върху социалния капитал, а не върху бизнес цикъла или общото състояние на икономическата система. Това представлява отчитане на проблеми в подкрепата на населението за предприетата хибридна афера, водещо до политическо и социално напрежение в държавата, сочена за агресор.

За разлика от публикацията на Guriev and Melnikov (2016), настоящото изследване е фокусирано върху нападнатата страна. Също така то е съсредоточено върху първоначалните фази на хибридната война, които са с нисък интензитет и поради това са трудни за идентифициране, защото не съдържат никакви военни въоръжени действия.

Втората група публикации, които ще бъдат разгледани, са свързани с икономическите аспекти на гражданските войни и сепаратизма (Chen, Loayza and Reynal-Querol, 2008; Blattman and Miguel, 2010; Cederman et al., 2015). В тези публикации като причина за възникването на конфликта се предполага корелацията между избухването на гражданската война и бедността, религията или образованието. Конкретни причини могат да бъдат: неделимост на желаните блага (религиозни ценности, свещени места, културни реликви), асиметричност на информацията за отделните страни в конфликта, дефекти в институционалната среда (законодателно гарантиране на правата на управляващ елит или етнос, липсваща или опорочена избирателна система), плътност на населението и вътрешна география. Методологически се използва сравнение на икономическите и социалните параметри преди и след въоръжен конфликт. Отчитат се разходите по време на конфликта и достъпът на враждуващите страни до финансиране. Разглеждат се възможностите и времето, необходимо за икономическо възстановяване след края на въоръжения конфликт. Разходите по време на конфликта включват военни разходи и социални разходи, причинени от смъртност, инвалидност, заразни болести. Създават се дефекти по отношение на институциите, правата на собственост, транзакционните разходи и т.н.

За разлика от посочените във втората група публикации настоящото изследване приема следните изходни параметри. Причините за възникване на конфликта не са вътрешни за нападнатата държава, а външни и геостратегически. В този аспект корелацията между избухването на конфликта и бедността или нивото на образованието в нападнатата държава не е водеща.

Външното инспириране на конфликта подчертава, че религиозната или етническата фрагментация в нападнатата държава не могат да бъдат основна причина за динамичния сблъсък. Според приетата в настоящото изследване дефиниция за хибридна война тя може да се реализира и без въоръжено нападение, свързано с убийства (например кибератаки, медийна дезинформация, намеса в политически избори). След като няма въоръжен конфликт, липсва закупуване и производство на ново въоръжение. Това методологически изключва отчитането на разходите, свързани със загуба на човешки животи, здраве, разрушение на инфраструктура, превъоръжаване и др. Поради тези причини моделите, използвани при публикациите от втората група, свързани с измерване на икономическите аспекти на гражданска война и сепаратизъм, не могат да се прилагат при хибридни заплахи и хибридна война. Ето защо настоящото изследване ще използва друг модел.

Третата група публикации, които ще бъдат разгледани, са свързани с икономическите аспекти на тероризма (Abadie and Gardeazabal, 2003; Becker and Rubinstein, 2011; Eckstein and Tsiddon, 2004; Sandler and Enders, 2008; Meierrieks and Gries, 2013). В посочените публикации тероризмът се дефинира като преднамерено използване на насилие или заплахата върху неопределен брой лица и разрушаване на имущество често със случайни цивилни обекти на нападение, които не подозират, че са мишена на терористите. Целта е натиск върху правителството за постигане на политически или териториални претенции на етническа, социална или религиозна група основно чрез генериране на масов страх и несигурност. Тероризмът може да бъде вътрешен и транснационален.

Разходите, свързани с тероризъм, се измерват в няколко категории. Първата е свързана с човешките жертви на насилието (смърт, инвалидност, пропуснати ползи от издръжка за жертвата и нейните роднини, пропуснати ползи за работодателя на жертвата, здравни и социални разходи). Втората категория разходи е свързана с несигурността, която създава тероризмът за инвеститорите (отклоняване на ПЧИ, загуба на инфраструктура и фактори за производство, неопределеност на фондовия пазар, намаляване на спестяванията, увеличени разходи за застраховки и сигурност). Третата категория е свързана с увеличаване на слабо производителните правителствени разходи за сигурност (допълнителна полиция и разузнавателни служби в рисковите зони, по-високи заплати на държавната администрация в рисковите зони) и намаляване на правителствените средства за други по-производителни отрасли. Според посочените публикации всички тези разходи оказват влияние върху икономическия растеж чрез намалена работоспособност, намалени спестявания и инвестиции, недофинансиране на високопроизводителни отрасли за сметка на разходите за сигурност. В частност могат да пострадат сериозно цели отделни икономически сектори (напр. авиация, туризъм).

За разлика от тези публикации настоящото изследване приема следните изходни параметри. Тероризмът е един от методите, който може да се използва в хибридна атака. Зад хибридната атака стои държава или група държави, които използват комбинация от различни методи. Към тероризма държавата–нападател добавя високи технологии и други средства за атака, като: медийна дезинформация, кибератаки на финансовата система, генериране на насочени миграционни вълни и други (Wachmann and Gunneriusson, 2015). Във връзка с това досегашното деление на тероризма в научната литература на две категории – вътрешен и транснационален, трябва да се допълни с нова трета категория – „тероризъм, използван като част от хибридна атака“.

Досегашните научни изследвания разглеждат тероризма изолирано и резултатите от тях не могат да се приложат за случаите на хибридна атака. Не е задължително, тероризмът да се използва като един от методите в хибридна атака. Ако нападателят разполага с големи ресурси и преценява, че има достатъчно други уязвими места в нападнатата държава, той може да се ограничи до други способности (кибератаки върху финансовата система, медийни дезинформации), като изключи използването на тероризъм.

2. Иконометричен анализ на връзката: икономически растеж – хибридни заплахи

Извеждане на детерминантите на модела. Публикацията на Arnold (2012) може да бъде приета като водеща класификационна публикация за т.нар. „четвърто поколение войни“ (4GW), които са характерни за XXI век. В нея този тип конфликти са определени като способността на малка сила да обезсили по-голяма. Децентрализацията, ниският интензитет на действията, неопределеността на противника, невъзможността да бъде класифициран като военно формирование водят до трудно признаване на конфликта от международното хуманитарно право. Това съответно пречи на нападнатата страна да се защити с военни средства и да посочи ясно, кой е нейният враг. Целите включват както военните, но така и културните, правните, икономическите и политическите системи на нападнатата страна. По този начин, нападнатата страна ще загуби своите силни страни и няма да може да се противопоставя на нападението.

Класификацията на конфликтите, представена от Arnold (2012), се състои от три основни групи: „редовна война“ (*regular warfare*), „нередовна война“ (*irregular warfare*) и космополитен конфликт – „*cosmopolitan action*“. Особен интерес от гледна точка на т.нар. четвърто поколение войни представлява направеното категоризиране на втората група – „нередовна война“. Според цитираната публикация тя съдържа следните разновидности: „въстание“ (*insurrection*), „бунт“ (*insurgency*), „партизанска война“ (*guerilla warfare*), „комплексна нередовна война“ (*complex irregular warfare*), „съвременна нередовна война“ (*advanced irregular warfare*), „комбинирана (съставна) война“ (*Compound warfare*); „хибридна война“ (*hybrid warfare*), „криминален конфликт и бунт“ (*Criminal warfare and insurgency*), „тероризъм“ (*terrorism*). Класификацията на Arnold (2012) дава възможност да бъдат анализирани различни разновидности на хибридни заплахи. Настоящото изследване е

ограничено като размер и няма да се фокусира върху всяка една разновидност на хибридните заплахи. Ще бъдат изведени общи детерминанти, характерни за всички разновидности.

Методологически анализът ще бъде реализиран чрез линейна регресия. Изборът на този метод е мотивиран с възможността за лесното му прилагане при първоначални количествени изследвания, когато липсва иконометричен модел в изследваната област, както и възможността изчисленията да бъдат повторени или проверени от други изследователи.

Като независими (факторни) променливи в регресионния анализ ще бъдат предложени и тествани от автора на изследването необичайни нива в нападнатата държава на:

1. корупционни и длъжностни престъпления **(A)** (*public corruption crimes*);
2. киберпрестъпления **(B)** (*cybercrimes*);
3. престъпления срещу изборните права на гражданите **(C)** (*electoral fraud*);
4. тероризъм и предателство **(D)** (*high treason and terrorism*);
5. престъпления срещу отбранителната способност на Републиката и против класифицираната информация **(E)** (*military classified information offence*).

Като зависима (резултативна) променлива, отразяваща бизнесцикъла ще бъде използвана динамиката в темпа на икономическия растеж (*GDP Dynamics (Real GDP per capita)*). По този начин чисто количествено зависимата променлива ще е съотносимата с независимите.

В Таблица 1 са представени резултатите от извършения регресионен анализ:

Таблица 1

Регресионен анализ на въздействието на хибридните заплахи върху БВП

	Синт. коеф. (SC)	Коеф. (A)	Коеф. (B)	Коеф. (C)	Коеф. (D)	Коеф. (E)
R	0,81582	0,81582	0,72921	0,33305	0,68904	0,54634
R²	0,66557	0,66557	0,53175	0,11092	0,47478	0,29849
Adjusted R²	0,62841	0,62841	0,47972	0,01213	0,41642	0,22055
Stand. Error	271,865	271,865	321,694	443,277	340,702	393,750
Sign. F	0,00219	0,00219	0,01088	0,31691	0,01901	3,82960
P-value (XVar.)	0,00219	0,00219	0,01088	0,31691	0,01901	0,08204

Източник: Собствени изчисления на автора.

Изследваният период е единадесетгодишен (2007–2017г.), което дава достатъчна надеждност на получените резултати. Използвани са годишни данни от следните източници: EUROSTAT (2018), NSI (2018), SJC (2018). Синтетичният коефициент (SC) представлява комплексен показател, съставен от всички независими (факторни) променливи (A,B,C,D,E). Той се използва като самостоятелна независима (факторна) променлива в регресионния анализ.

Анализ на резултатите. Коефициентът на корелация – R е в диапазона 0,81–0,68 и той показва положителна корелация между зависимата и независимите променливи (SC, A, B, D). Коефициентът на определяне – R² е в диапазона (0,66–0,47) и той показва, че 66–47% от изменението на зависимата променлива могат да се обяснят с независимите променливи (SC, A, B, D). Коригираната стойност R², като мярка за обяснителна мощност, е достатъчно висока за независимите променливи SC, A, B, D. Приложението за критични стойности на F-критерия на Фишер приема стандартно равнище на значимост (0,05). И тъй като резултатите за независимите променливи (SC, A, B, D) са по-ниски от граничното равнище за значимост, зависимостта между тях и резултативната променлива е статистически значима.

Същото важи и за равнището на значимост P-value (0,05) на свободния член, което е статистически значимо за независимите променливи (SC, A, B, D). Липсата на статистическа значимост на независимите променливи (C,E) при единична линейна регресия не изключва тяхната обяснителна сила при участието им в синтетичната независима променлива (SC).

Като резултат от регресионния анализ е изведена следната формула:

(Формула 1)

$$\text{GDP Dynamics} = f_{n1, n2, \dots, nx} [(public\ corruption\ crimes) + (cybercrimes) + (electoral\ fraud) + (high\ treason\ and\ terrorism) + (military\ classified\ information\ offence)] \quad (1)$$

(Real GDP per capita: n1, n2, ... nx)

Тълкуването на резултатите може да бъде следното:

Относно задача първа на изследването – да се подобрят възможностите за предвиждане на кризи и управление на бизнесцикъла, както и икономическата теория в тази област. В резултат на регресионния анализ е открита връзка:

А) Между комплексното действие на синтетичната независима променлива, олицетворяваща хибридна атака, върху зависимата променлива, олицетворяваща бизнесцикъла;

Б) Между единичното въздействие на част от независимите променливи, които биха могли да индикират начално стартиране на хибридна атака върху зависимата променлива, олицетворяваща бизнесцикъла;

Резултатите в посочения времеви период според използваните данни за България могат да бъдат интерпретирани по следния начин. Има значима връзка между флукуациите на българския бизнесцикъл и изменението на броя на извършените престъпления от конкретизиран специфичен вид, посочен в иконометричния модел. При извеждането на прогнозен тренд на развитието на тези конкретни категории престъпления би било възможно да се подпомогне прогнозирането на бизнесцикъла.

Относно задача втора на изследването – чрез икономически подход да допълни научните познания за предвиждане и управление на хибридни атаки и войни.

В резултат на регресионния анализ е открита възможност да бъдат идентифицирани хибридни атаки и заплахи от мек тип, т.е. без наличието на въоръжен конфликт. По този начин икономическият подход може да бъде използван в сферата на сигурността като допълни подходи използвани от други науки за тази цел.

Резултатите в посочения времеви период според използваните данни за България за нуждите на втора задача на изследването могат да бъдат интерпретирани по следния начин. Има индикации за наличие на ограничена хибридна атака от мек тип. Данните не позволяват обаче да се изясни кой стои зад нея и дали този субект граничи с държавата или е друг тип субект (напр. терористична организация).

Заключение

От гледна точка на цялостния литературен преглед може да се направи изводът, че настоящото изследване не се дублира с нито едно от предхождащите го като цел и методология. Изводеният в него иконометричен модел би могъл да допълни икономическия инструментариум за разглеждане на екзогенните макроикономически шокове с нов такъв – хибридните заплахи. Също така изследването би могло да допринесе за по-доброто интердисциплинарно изучаване на хибридните войни, като

добави икономическия анализ и иконометричен модел, които да се използват също в политическата, военната и социалните науки.

Следва обаче да се има предвид, че изведеният иконометричен модел е тестван успешно само за една държава (България). Едно от ограничителните условия на изследването е липсата на публични данни, отговарящи на модела за други държави от Европа. Ето защо настоящото изследване би могло да бъде продължено в бъдеще, вкл. и от други автори, при наличие на финансиране за набавяне на необходимите данни за други държави. Само тогава моделът би могъл да бъде потвърден.

Използвани източници

- Abadie, A., & Gardeazabal, J. (2003). The economic costs of conflict: A case study of the Basque Country. *The American Economic Review*, 93(1), 113-132.
- Bachmann, S. D., & Gunneriusson, H. (2015). Russia's Hybrid Warfare in the East: The Integral Nature of the Information Sphere. *Georgetown Journal of International Affairs*. (16) 198-210.
- Blattman, C., & Miguel, E. (2010). Civil War. *Journal of Economic Literature*, 48(1), 3-57.
- Becker, Gary S. and Yona Rubinstein (2004). Fear and the Response to Terrorism: An Economic Analysis. Mimeo, University of Chicago.
- Chen, S., Loayza, N. V., & Reynal-Querol, M. (2008). The aftermath of civil war. *The World Bank Economic Review*, 22(1), 63-85.
- Cederman, L. E., Hug, S., Schädel, A., & Wucherpfennig, J. (2015). Territorial autonomy in the shadow of conflict: Too little, too late?. *American Political Science Review*, 109(2), 354-370.
- Eckstein, Z., & Tsiddon, D. (2004). Macroeconomic consequences of terror: theory and the case of Israel. *Journal of Monetary Economics*, 51(5), 971-1002.
- Guriev, S., & Melnikov, N. (2016). War, inflation, and social capital. *The American Economic Review*, 106(5), 230-235.
- Hoffman, F. G. (2009). Hybrid threats: Reconceptualizing the evolving character of modern conflict. *Strategic Forum*, 240, 1-8.
- Johnson, D. D., & MacKay, N. J. (2015). Fight the power: Lanchester's laws of combat in human evolution. *Evolution and Human Behavior*, 36(2), 152-163.

- Lerer, Z., & Amram-Katz, S. (2011). The Sociology of Military Knowledge in the IDF: From 'Forging 'to' Deciphering'. *Israel Studies Review*, 26(2), 54-72.
- Meierrieks, D., & Gries, T. (2013). Causality between terrorism and economic growth. *Journal of Peace Research*, 50(1), 91-104.
- Reeves, S. R., & Barnsby, R. E. (2013). The New Griffin of War: Hybrid International Armed Conflicts. *Harvard International Review*, 34(3), 16.
- Sandler, T., & Enders, W. (2008). Economic consequences of terrorism in developed and developing countries. *Terrorism, economic development, and political openness*, 17.
- Wilmschurst, E. (Ed.). (2012). *International law and the classification of conflicts*. Oxford University Press. 16-29.
- EUROSTAT (2018). Real GDP per capita. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- NSI (2018). National Statistical Institute-Republic of Bulgaria, Demographic and social statistics, Justice and crime. Available at: <http://www.nsi.bg/en/node/6210>
- SJC(2018). Supreme Judicial Council-Republic of Bulgaria, Judicial Statistics. Available at: <https://portal.justice.bg/>

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXII, КНИГА 4 – 2019

СЪДЪРЖАНИЕ

Нигохос Кр. Канарян

Прецизиране на корекциите на пазарните множители
за оперативна ефективност /3

Щерьо Ст. Ножаров

Хибридните заплахи като екзогенен икономически шок /23

Милен Е. Динков

Управление на емоциите на работното място /34

Елка Н. Сярова, хон. ас. д-р

Промени и тенденции в заетостта на хората с висше
образование в България и ЕС /49

Ясин-Мехрос, Абделаиз Елбажани

Ролята на иновациите за резултатите на МСП /67

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Георги Иванов – зам. главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Румен Лазаров
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Пресияна Ненкова

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Ректор на Финансовия университет при Правителството на Руската федерация – федерална държавна образователна институция за професионално образование, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р Кен О'Нийл – Почетен професор към Департамента по маркетинг, предприемачество и стратегии на Университет Ълстер, Северна Ирландия и председател на борда на директорите на Школа за социални предприятия в Ирландия.

Проф. д-р Ричард Торп – Професор по развитие на управлението, Бизнес школа на Университета Лийдс, Великобритания.

Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Ректор на Молдовската академия за икономически изследвания, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Ректор на Одеския държавен икономически университет, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Ректор на Умански национален аграрен университет (Украйна).

Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Ректор на Киевски национален икономически университет „Вадим Гетман“ (Украйна).

Проф. д-р ик.н. Андрий Крисоватий – Ректор на Тернополски национален икономически университет, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Супервайзор на докторски програми в областта на счетоводството и финансите в университета Валахия – гр. Търговище, Румъния, Доктор Хонорис Кауза на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Доц. д-р Мария Кристина Стефан – Директор катедра „Мениджмънт – Маркетинг“, Университет „Валахия“ - гр. Търговище, Румъния.

Доц. д-р Анисоара Дуика – Катедра „Мениджмънт“, Университет „Валахия“ – гр. Търговище, Румъния.

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор на български език
Ст. преп. Венцислав Диков – координатор и ръководител на екипа за превод, стилев редактор и преводач
Ст. преп. д-р Петър Тодоров – преводач и стилев редактор
Ст. преп. Маргарита Михайлова – преводач и стилев редактор
Ст. преп. Румяна Денева – преводач и стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – преводач и стилев редактор
Деяна Веселинова – технически секретар
Благовеста Борисова – графичен дизайн и уеб публикуване

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров“ 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Деяна Веселинова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Благовеста Борисова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg
© Академично издателство „Ценов“ – Свищов
© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

ISSN 0323-9004

Народно стопански архив

Свищов, година LXXII, книга 4 - 2019

**Прецизиране на корекциите на пазарните
множители за оперативна ефективност**

**Хибридните заплахи като екзогенен
икономически шок**

Управление на емоциите на работното място

**Промени и тенденции в заетостта на хората
с висше образование в България и ЕС**

Ролята на иновациите за резултатите на МСП

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

Изисквания при депозиране на статии за сп. „Народностопански архив“

1. Обем: статии от 12 до 25 страници

2. Депозиране на материалите: на хартиен носител и в електронен вид като приложен файл на E-mail: NSArhiv@uni-svishtov.bg

3. Технически изисквания:

- изпълнение Word 2003 (минимум);
- размер на страницата – А4, 29-31 реда и 60-65 знака на ред;
- разстояние между редовете 1,5 lines (At least 22 pt);
- шрифт – Times New Roman 14 pt;
- полета – Top - 2.54 cm; Bottom - 2.54 cm; Left - 3.17 cm; Right - 3.17 cm;
- номерация на страницата – долу вдясно;
- текст под линия – размер 10 pt;
- графики и фигури – Word 2003 или Power Point.

4. Оформление:

- наименование на статията, име на автора, академична длъжност, научна степен – шрифт Times New Roman, 14 pt, с големи букви Bold – центрирано;

- наименование и адрес на местоработата; телефони за контакти и E-mail;

- резюме на български език в обем до 15 реда; ключови думи – от 3 до 5;

- **JEL** класификация на публикациите с икономически характер (<http://ideas.repec.org/j/index.html>);

- основен текст (изложение);

- таблиците, графиките и фигурите се вграждат софтуерно в текста (да позволяват езикова корекция и превод на английски). Цифрите и текстът вътре в тях се изписват с шрифт Times New Roman 12 pt;

- формулите се създават с Equation Editor.

5. Правила за цитиране: от 01.01.2017 г. в периодичните издания на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов за библиографско цитиране на информационни източници ще се използва **APA Style**. Неговите изисквания са поместени тук: <http://www.uni-svishtov.bg/default.asp?page=page&id=71> и тук: <http://www.apastyle.org/>.

Всеки автор носи отговорност за отстояваните идеи, съдържанието и техническото оформление на своя текст.

6. Ръкописите на нехабилитирани преподаватели се придружават от препис на протокол от катедрата, обсъдила и предложила научната разработка за публикуване.

От 1 януари 2017 г. заглавието на списанието на английски език е „Economic Archive“, като заменя транслитерираното наименование “Narodnostopanski archiv”, използвано до края на издателската 2016 г.

Авторите на публикуваните материали на страниците на списание „Народностопански архив“ носят отговорност за тяхната автентичност.

От Редакционния съвет

www.uni-svishtov.bg/NSArhiv